

Biện pháp tổ chức trò chơi đóng vai có chủ đề nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 3 - 4 tuổi ở trường mầm non

Nguyễn Thị Nương*, Lương Thị Như Quỳnh*

*Trường Cao đẳng Bắc Kạn

Received: 24/2/2024; Accepted: 5/3/2024; Published: 12/3/2024

Abstract: Compassion education is an important content in educating moral qualities for children aged 3-4 in preschools. Themed role-playing games are an important means used to educate aspects of children's personality, including compassion. Suggesting a number of appropriate measures will contribute to improving the effectiveness of compassion education for children, thereby contributing to the education and personality formation of preschool children.

Keywords: Measures, compassion education, preschoolers aged 3-4, themed role-playing games, preschool.

1. Đặt vấn đề

Giáo dục mầm non là điểm khởi đầu quan trọng nhằm hình thành nền tảng vững chắc cho sự phát triển toàn diện sau này của trẻ. Một trong những nhiệm vụ giáo dục được các trường mầm non (TMN) hết sức quan tâm đó là nhiệm vụ giáo dục đạo đức trong đó giáo dục lòng nhân ái cho trẻ là nền tảng cốt lõi. Giáo dục lòng nhân ái cho trẻ 3 - 4 tuổi ở TMN có thể được tiến hành thông qua nhiều hoạt động khác nhau nhưng hoạt động vui chơi mà trung tâm là trò chơi đóng vai (TCĐV) có chủ đề (CCĐ) có sức cuốn hút đặc biệt với trẻ và trở thành hoạt động chủ đạo của trẻ. Do đó, TCĐV CCĐ trở thành một phương tiện quan trọng để giáo dục lòng nhân ái cho trẻ.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng biện pháp tổ chức TVĐV CCĐ nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 3 - 4 tuổi ở TMN

Quá trình điều tra thực trạng biện pháp tổ chức TVĐV CCĐ của giáo viên mầm non (GVMN) ở một số TMN trên địa tỉnh Bắc Kạn, chúng tôi sử dụng phối hợp các phương pháp như: Phương pháp quan sát (quan sát, ghi chép thực trạng); Phương pháp khảo sát bằng phiếu (sử dụng phiếu điều tra đối với GV các TMN); Phương pháp đàm thoại (trò chuyện, trao đổi trực tiếp với GV, học sinh để tìm hiểu thực trạng, biện pháp tổ chức TVĐV CCĐ nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 3-4 tuổi ở TMN). Kết quả khảo sát như sau:

2.1.1. Thực trạng nhận thức của GVMN về vai trò của TVĐV CCĐ trong việc giáo dục lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 3 - 4 tuổi ở TMN miền núi

+ Nhận thức của GVMN về sự cần thiết của việc giáo dục lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 3 - 4 tuổi ở

TMN miền núi: Có 100% ý kiến đồng được hỏi cho rằng việc giáo dục lòng nhân ái cho trẻ là cần thiết và rất cần thiết vì giáo dục lòng nhân ái cho trẻ 3 - 4 tuổi - một biểu hiện quan trọng của phẩm chất đạo đức góp phần hình thành nhân cách cho trẻ và coi đó là một trong những mục tiêu giáo dục quan trọng của các nhà trường.

+ Nhận thức của GV mầm non về vai trò của TCĐV CCĐ trong việc giáo dục lòng nhân ái cho trẻ 3 - 4 tuổi ở TMN miền núi: Có 88,3% GV được hỏi cho rằng TVĐV CCĐ có vai trò rất quan trọng trong việc giáo dục lòng nhân ái cho trẻ 3 - 4 tuổi. Có 16,7% ý kiến GV cho rằng, trò chơi đóng vai là hoạt động giúp trẻ được vui vẻ, chơi với đồ chơi nên nó có vai trò bình thường trong việc giáo dục lòng nhân ái cho trẻ.

+ Nhận thức của GVMN về những biểu hiện nhân ái ở trẻ 3 - 4 tuổi ở TMN miền núi: Kết quả khảo sát cho thấy 100% GV được hỏi cho rằng những biểu hiện thể hiện rõ nét nhất lòng nhân ái ở trẻ đó là: quan tâm, giúp đỡ, nhường nhịn, chia sẻ, đồng cảm đối với những người xung quanh.

+ Nhận thức của GVMN về tầm quan trọng của các biện pháp tổ chức TVĐV CCĐ nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ 3 - 4 tuổi ở TMN miền núi: Có 91,6% ý kiến cho rằng biện pháp tổ chức TVĐV CCĐ nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ là rất quan trọng. Có 8,4% ý kiến cho rằng vai trò của biện pháp tổ chức TVĐV CCĐ là bình thường trong việc giáo dục lòng nhân ái cho trẻ. Sở dĩ như vậy là vì họ cho rằng, bản thân trẻ chơi với các vai chơi, hành động chơi đã thể hiện những quy tắc, chuẩn mực đạo đức xã hội mà khi đóng vai đứa trẻ phải thực hiện. Không có ý kiến nào cho rằng biện pháp tổ chức TVĐV

CCĐ là không quan trọng.

Như vậy, đa số GVMN đã nhận thức được vai trò, tầm quan trọng của các biện pháp tổ chức trò chơi ĐVCCĐ nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ 3- 4 ở TMN. Tuy nhiên, một số GV vẫn chưa nhận thức được rằng biện pháp tổ chức TVĐV CCĐ có ảnh hưởng rất lớn đến việc giáo dục lòng nhân ái cho trẻ.

2.1.2. Thực trạng biện pháp tổ chức trò chơi ĐVCCĐ nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 3 - 4 tuổi ở TMN

+ Biện pháp quan sát và tìm hiểu cuộc sống xung quanh: Có 81,6% GV cho rằng họ thường xuyên sử dụng biện pháp cho trẻ quan sát cuộc sống xung quanh trẻ nhằm cung cấp cho trẻ vốn hiểu biết về cuộc sống xã hội, hành vi đạo đức, quy tắc ứng xử của người lớn giúp trẻ biết mô phỏng, tái tạo lại vào trò chơi. Có 18,4% GV không sử dụng biện pháp này. Điều này cũng đã làm hạn chế vốn hiểu biết, ảnh hưởng đến việc thể hiện những hành vi nhân ái của trẻ trong trò chơi và sinh hoạt hằng ngày.

+ Biện pháp đàm thoại, trò chuyện: Có 100% ý kiến được hỏi cho rằng họ thường xuyên sử dụng biện pháp đàm thoại, trò chuyện để tổ chức TVĐV CCĐ. Tuy nhiên, có thể nhận thấy, việc đàm thoại, trò chuyện của GV với trẻ mới chỉ chú ý đến việc thực hiện hành động của vai chơi chứ chưa đi sâu giáo dục lòng nhân ái cho trẻ.

+ Biện pháp tạo môi trường chơi cho trẻ: Có 71,7% ý kiến GV cho rằng họ luôn bổ sung đồ chơi, tạo môi trường chơi theo chủ đề cho trẻ được thực hành, trải nghiệm. Có 28,3% ý kiến chưa quan tâm đến điều này.

+ Biện pháp tạo tình huống, tạo hoàn cảnh chơi: Có 63,3% ý kiến được hỏi thường xuyên tạo ra các tình huống, hoàn cảnh chơi để trẻ giải quyết từ đó mà giáo dục hành vi nhân ái cho trẻ. Có 36,7% ý kiến cho rằng họ không sử dụng biện pháp này khi tổ chức TCĐV CCĐ nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ. Điều này đã phản ánh thực tế hiện nay, một số GV chưa chú ý tạo các tình huống, hoàn cảnh chơi để giúp trẻ có cơ hội bộc lộ lòng nhân ái và thái độ của mình qua cách giải quyết tình huống.

+ Biện pháp nhận xét, đánh giá kết quả chơi: Có 100% GV sử dụng biện pháp nhận xét, đánh giá kết quả chơi của nhằm giúp trẻ biết được hành động vai của mình như thế nào, hành động nào là đúng, hành động nào là chưa đúng từ đó có những điều chỉnh cho phù hợp. Tuy nhiên việc đánh giá, nhận xét trò chơi của trẻ còn chung chung, chưa đi sâu giáo dục lòng nhân ái cho trẻ.

2.2. Đề xuất một số biện pháp tổ chức trò chơi đóng vai có chủ đề nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ 3 - 4 tuổi ở TMN

2.2.1. Biện pháp cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 3-4 tuổi

*Mục tiêu và ý nghĩa: Việc cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái cho trẻ 3 - 4 tuổi ở TMN có ý nghĩa quan trọng, góp phần mở rộng kinh nghiệm về lòng nhân ái của trẻ, giúp trẻ tích cực bộc lộ nó trong cuộc sống hằng ngày bằng những hành động nhân ái cụ thể và phù hợp.

*Nội dung: Thông qua việc quan sát, tiếp xúc với tranh ảnh, băng hình, cuộc sống thực của người lớn, tác phẩm văn học, âm nhạc, hành động chơi mẫu GV hướng dẫn trẻ nhận biết những biểu hiện của lòng nhân ái giữa con người với con người, từ đó định hướng cho trẻ tích cực thể hiện nó trong các sinh hoạt với mọi người xung quanh.

*Cách tiến hành

- Cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái cho trẻ thông qua tranh ảnh: Thông qua những tranh ảnh có nội dung phù hợp với mục tiêu giáo dục lòng nhân ái, GV cho trẻ quan sát nội dung, ý nghĩa của từng bức tranh. Sau đó GV tiến hành đàm thoại với trẻ về nội dung, ý nghĩa của bức tranh đó, nhấn mạnh việc thể hiện những hành vi nhân ái trong tranh. Để khắc sâu biểu tượng cho trẻ về những hành động nhân ái cô giáo cho trẻ tái tạo lại những biểu hiện về lòng nhân ái vào trò chơi và thông qua các hoạt động trong sinh hoạt của trẻ.

- Cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái cho trẻ thông qua video: GV có thể quay lại những biểu hiện nhân ái trong các sinh hoạt hằng ngày giữa con người với con người, sau đó, cho trẻ quan sát và đàm thoại với trẻ về nội dung, ý nghĩa của băng hình đó và hướng trẻ tới mục tiêu giáo dục lòng nhân ái.

- Cung cấp cho trẻ những biểu tượng về lòng nhân ái thông qua cuộc sống xung quanh trẻ: GV tổ chức cho trẻ tiếp xúc, quan sát những hành động nhân ái giữa con người với con người, con người với các sự vật hiện tượng xung quanh, những hành vi chưa nhân ái như vô cảm, thờ ơ, tranh giành, chen lấn, xô đẩy... Sau đó, GV tổ chức đàm thoại với trẻ về những gì đã được quan sát, trong đó nhấn mạnh những biểu hiện về lòng nhân ái và khuyến khích trẻ tích cực tái tạo lại những hành động đó.

- Cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái cho trẻ thông qua các hành động chơi mẫu: GV cần đóng một vai chơi trong góc chơi của trẻ, chơi mẫu cho trẻ xem và tổ chức cho trẻ mô phỏng lại. GV làm chậm rãi

từng hành động, vừa làm vừa giảng giải, nhận mạnh những chi tiết biểu hiện hành vi nhân ái cho trẻ quan sát và động viên trẻ cùng làm. Như vậy, dần dần trẻ sẽ biết tự chơi, biết mô phỏng lại những hành động chơi biểu hiện lòng nhân ái.

***Điều kiện thực hiện**

- TMN cần được trang bị đầy đủ tranh ảnh, băng hình có nội dung giáo dục lòng nhân ái cho trẻ.

- GV cần có kỹ năng lựa chọn và thể hiện các phương tiện cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái để giáo dục cho trẻ một cách phù hợp.

2.2.2. Biện pháp 2: Tạo môi trường chơi trong nhà, ngoài trời cho trẻ được chơi cùng nhau

***Mục đích, ý nghĩa:** Môi trường chơi với những phương tiện, học liệu đa dạng phù hợp sẽ tạo điều kiện cho trẻ được chơi cùng nhau, được hoạt động, trải nghiệm từ đó trẻ biết yêu thương, quan tâm, giúp đỡ, chia sẻ với nhau trong khi chơi.

***Nội dung:** GV tạo môi trường chơi trong nhà, ngoài trời lựa chọn và tạo các khu vực chơi, sắp xếp, bố trí đồ dùng, đồ chơi, không gian chơi nhằm tạo cơ hội cho trẻ được chơi cùng nhau. GV tạo bầu không khí thân thiện, gần gũi để tạo cơ hội cho trẻ chơi qua đó mà bộc lộ thái độ, hành vi nhân ái với nhau.

***Cách tiến hành**

- Tạo không gian chơi: Ở trong lớp, GV tạo không gian chơi phù hợp với các chủ đề, kích thích được hứng thú của trẻ, tạo cơ hội cho trẻ được chơi cùng nhau. Các nguyên vật liệu, đồ dùng đồ chơi được sắp xếp hợp lý, kích cỡ, màu sắc phù hợp với trẻ, mới mẻ và hấp dẫn chúng. Sau đó, GV tổ chức cho trẻ được chơi cùng nhau. Ở ngoài trời, GV tận dụng các không gian để tổ chức cho trẻ chơi nhằm tạo điều kiện cho trẻ được hoạt động, trải nghiệm trong môi trường thiên nhiên gần gũi với trẻ miền núi từ đó mà bộc lộ hành vi và thái độ thể hiện lòng nhân ái.

- Về đồ dùng đồ chơi: Ngoài những đồ chơi có sẵn trong lớp GV cần tăng cường sử dụng các đồ dùng, đồ chơi, nguyên vật liệu sẵn có tại địa phương. GV có thể tự làm đồ chơi phù hợp với nhu cầu của trẻ hoặc khuyến khích phụ huynh tìm kiếm những nguyên liệu sẵn có trong thiên nhiên ở địa phương làm đồ chơi cho trẻ.

- Về môi trường tâm lý: GV cần thường xuyên tạo bầu không khí vui vẻ, thể hiện rõ sự quan tâm, giúp đỡ, chia sẻ, đồng cảm với trẻ. Cần sử dụng những ngôn ngữ, hành động, cử chỉ giàu lòng nhân ái để trẻ bắt chước và noi theo.

***Điều kiện thực hiện**

- Các TMN cần có môi trường chơi cho trẻ, trong

đó môi trường vật chất phải đảm bảo tương đối đầy đủ đồ dùng, đồ chơi, môi trường tâm lý phải an toàn, thân thiện, gần gũi với trẻ.

- GVMN cần có kỹ năng phải tạo môi trường chơi cho trẻ. Khi tạo môi trường chơi cần chú ý đến việc tận dụng không gian trong nhà và ngoài trời nhằm giúp trẻ có cơ hội bộc lộ những hành vi nhân ái với mọi người xung quanh.

3. Kết luận

Giáo dục lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 3-4 tuổi là một nhiệm vụ quan trọng góp phần phát triển toàn diện nhân cách cho trẻ. Việc thực hiện nhiệm vụ này có thể được thực hiện thông qua nhiều phương tiện khác nhau, trong đó, hoạt động vui chơi mà trung tâm là trò chơi đóng vai theo chủ đề là một hoạt động hiệu quả và có ý nghĩa rất lớn với trẻ mầm non. Việc lựa chọn và sử dụng các biện pháp tổ chức TCDV CCD phù hợp, có tác dụng nâng cao hiệu quả của TCDV CCD với việc giáo dục lòng nhân ái cho trẻ sẽ góp phần quan trọng giúp GV các TMN giáo dục nhân cách phát triển toàn diện cho trẻ.

Tài liệu tham khảo

1. Đào Thanh Âm, Trịnh Dân, Nguyễn Thị Hòa, Đinh Văn Vang (2002), *Giáo dục học mầm non tập 1,2,3*, NXB ĐHSPT, Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục - Đào tạo (2015), *"Hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ giáo dục mầm non năm học 2015 - 2016"*, NXB Giáo dục.
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2008), *Chương trình giáo dục mầm non*, NXB Giáo dục.
4. Phạm Thị Châu, Nguyễn Thị Oanh, Trần Thị Sinh (2002), *Giáo dục học mầm non*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
5. Lê Thị Ngọc Hoa (2013), *Giáo dục sự đồng cảm cho trẻ mẫu giáo 4-5 tuổi ở TMN*, Luận văn thạc sỹ khoa học giáo dục, Hà Nội.
6. Nguyễn Thị Hòa (2006), *Phát huy tính tích cực của trẻ mẫu giáo trong hoạt động vui chơi ở TMN*, Bài giảng - Lớp CHGDMN K24.
7. Nguyễn Thị Quý Hoa (2005), *Một số biện pháp tổ chức TCDVCCD nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ Mẫu giáo 5-6 tuổi*, Luận văn thạc sỹ khoa học giáo dục, Hà Nội.
8. Ngô Công Hoàn, Nguyễn Thị Mai Hà (1995), *Tâm lý học trẻ em*, Trung tâm nghiên cứu GV, Hà Nội.
9. Lê Thị Huyền (2012), *Một số biện pháp tổ chức TCDVCCD nhằm giáo dục tính tự lập cho trẻ Mẫu giáo 5-6 tuổi*, Luận văn thạc sỹ khoa học giáo dục, Hà Nội.